

Aktivita v kostce

Žáci se seznamují se dvěma perspektivami pohledu na kolektivizaci zemědělství. Jádro aktivity spočívá v upozornění na více pohledů na jednu událost. Zatímco Jarmila Nováková ilustruje příběh diskriminovaných selských rodin, Alois Klepal zosobňuje „vítěze“ kolektivizace, tedy příběh komunistických funkcionářů. Žáci analyzují jejich argumenty a hodnotí jejich důvěryhodnost. Zvyšují si tak schopnost kritického přístupu k pamětnickému vyprávění. Aktivita pracuje se stejnými materiály jako v aktivitě „kolektivizace“, sleduje ale jiné vzdělávací cíle.

Didaktické cíle

Žáci se seznámí s procesem kolektivizace.

Žáci vnímají dvě perspektivy pohledu na minulost, analyzují tyto perspektivy, rozumí souvislostem mezi těmito perspektivami a kontextem, ve kterém vznikly, a zaujmají k těmto perspektivám stanovisko.

Žáci rozumí významu minulosti pro současnost a vnímají provázanost mezi oběma časovými rovinami.

Žáci jsou empatictí vůči pamětníkům, vnímají osobitost, svébytnost a individuální perspektivu jejich vyprávění o minulosti.

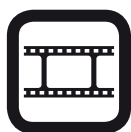
Žáci vnímají různé časové roviny (čtyřicátá léta, padesátá léta, současnost) a jsou si vědomi jejich vzájemných souvislostí.

Časová náročnost

Příprava učitele: 20 min.

Práce ve vyučování: 40–45 min.

Seznam scén

H1.S0 Úvodní video

C1.S3: Rozhovor s Jarmilou Novákovou

C1.S4: Komiks Kolektivizace

E1.S2b: Rozhovor s Aloisem Klepalem II

Další materiály

V této aktivitě nejsou žádné rozšiřující materiály.

Metodické podněty

Ačkoli je tématem reflektovaných scén kolektivizace, hlavním cílem tohoto cvičení není primárně seznámit žáky s touto problematikou, ale spíše na této události demonstrovat odlišnost perspektiv a zároveň empatii vůči nositelům těchto perspektiv – pamětníkům. Cvičení tak spíše než minulost reflektuje její obraz v současnosti, způsoby její komunikace na veřejnosti a sociální rozměr této komunikace (potřebu omlouvat eticky sporné jednání, zachování důstojnosti).

V další fázi cvičení (dle chronologie Fáze 2) se žáci zaměří na analytickou práci: srovnání dvou pamětnických perspektiv – komunistického funkcionáře Klepala a velkého sedláka Vachka – v podání jejich dětí – podnikatele Klepala a starostky Novákové. Žáci sledují, jaké informace oba aktéři o kolektivizaci podávají, tyto informace si zaznamenávají a hodnotí je (pomocí otázek v pracovním listu).

Analytická část cvičení je v další fázi vystřídána snahou přiblížit se pochopení postojů historických aktérů. Pomocí rolových her se žáci snaží přiblížit pocitům těchto aktérů a jejich potomků. Tím, že vnášíme do cvičení rodinnou perspektivu, seznamujeme žáky s důležitým sociálním aspektem komunikace minulosti. Žáci by si skrze nutnost formulovat své postoje s ohledem na (imaginární) potomky měli uvědomit, že komunikace minulosti neprobíhá nikdy pouze na bázi minulost-současnost, ale že do ní výrazně vstupuje celá řada sociálních faktorů. Ačkoli tento výstup nebude zřejmě většinou žáků vědomě reflektován, přesto jej považujeme za důležitý. Učí totiž žáky při reflexi pamětnické zkušenosti vnímat i tyto sociální rozměry. Lze také předpokládat, že tato (byť nereflektovaná) zkušenost přispěje k zohlednění sociálních faktorů při komunikaci obecně.

Navržený postup

Fáze 1 cca 5 minut

Seznámení s kontextem

Seznámení s historickým kontextem:

- nástup komunistického režimu, systémové změny ve společnosti – jednou z nich je kolektivizace

Seznámení s kontextem hry

- Hráč je v pozici památkáře, který má rozhodnout o osudu staré školy, k níž se váže řada malých příběhů místních obyvatel. Během svého šetření se s těmito osudy setkává.

Seznámení s kontextem postav

- Jarmila Nováková (Vachková): starostka, dcera sedláka, dopadala na ni třídní diskriminace
- Alois Klepal: podnikatel, syn komunisty, za komunistického režimu prominent

Rozdáme pracovní listy.

Fáze 2 10 minut**Rozdílné vnímání kolektivizace****C1.S4** Rozhovor s Jarmilou Novákovou + **C1.S4** Komiks Kolektivizace (obě scény jsou spojené)**E1.S2b** Rozhovor s Aloisem Klepalem II

V rámci tohoto rozhovoru se soustředíme na otázky týkající se jeho otce, pouze ty mají vztah k námi sledovanému tématu.

Žáci si zapisují své postřehy do pracovního listu.

Fáze 3 20 minut**Reflexe: rolová hra o kolektivizaci**

• Pokusíme se o rolovou hru založenou na reprodukci právě vyslechnutých pamětnických perspektiv. Nejprve rozdělíme žáky do dvou skupin a zadáme jim úkol, aby napsali krátký text, ve kterém shrnou celý příběh, který slyšeli. Instrukci pro žáky můžeme formulovat například takto:

Představte si, že jste Klepal nebo Nováková. Jste staří a nemocní. O své minulosti jste se svými dětmi nikdy nemluvili, ale teď máte pocit, že jim ji musíte sdělit. Zkusíte si připravit koncept takové řeči.

• Řekněte svým žákům, ať využijí svůj pracovní list. Na psaní textu jim zadejte max. 10 minut. Na prezentaci výstupů je vhodné změnit dispozice třídy. Vzhledem k emoční náročnosti rolové hry dáme lavice na okraj a vytvoříme prostor pro kruh, ve kterém žáci sedí vedle sebe, ale zády k sobě. Žáci si do kruhu sednou tak, aby vedle sebe vždy seděl žák, který hraje Klepala, se žákem, který hraje Novákovou. Žáci se pak střídají v prezentaci svých zápisků. Instrukce pro vaše žáky může znít třeba takto:

Zkuste prezentovat svoje poznámky. Můžete přečíst třeba jednu větu nebo dvě, a když máte pocit, že to stačí, tak přestaňte a někdo na vás naváže. Třeba váš soused.

Fáze 3 20 minut
alternativní**Reflexe: hodnocení jiné perspektivy**

• Pokud se vám nechce hrát rolové hry, pokuste se se svými žáky o jinou aktivitu. Instruuje je, aby vytvořili komiks podle vzoru C1.S4, ovšem tentokrát z perspektivy Klepala. I v této alternativní fázi se pracuje s rolí, ovšem nikoli veřejně. Vysvětlete žákům, že si musí určit roli, kterou tvoří (oficiální umělec v minulosti, samizdatový umělec v minulosti, umělec v současnosti, novinář), status komiksu (veřejný, soukromý, přístupný pouze rodině, atd.). Žák by tedy měl ztvárnit Klepalův příběh prizmatem zvolené role a času.

- Na tvorbu poskytněte žákům max. 15 minut.
- Po vytvoření komiksu můžete žáky vyzvat, aby kdo chce, tak si vyměnil kresbu se sousedem. Soused pak napíše na komiks krátkou recenzi.
- Uspořádejte výstavku vzniklých komiksů.

Fáze 4 5–10 minut

Vytvořte spolu se svými žáky myšlenkovou mapu shrnující příběh Vachka a Klepala (rodinné poměry, jednání za války a po válce, současné pohledy).

Propojte toto schéma se schématem kolektivizace.